

Irský červenobílý setr

Foto Adam Simáňel

Dalibor Pačes

Seriál o britských dlouhosrstých stavěcích, pro které se vžil název setři, dospěl k závěru. Ve Světě myslivosti č. 4 až 6/2018 jsme postupně představili gordonsetra, anglického setra a irského červeného setra. Posledním zástupcem této skupiny obarů je u nás nepříliš známý, přesto neméně elegantní a atraktivní irský červenobílý setr. Ze všech setrů je nejméně početný, takže by se dalo říci, že z tohoto pohledu ho lze považovat za ohrožené plemeno. V České republice je chován teprve 20 let, ale i za tak krátkou dobu si našel mnoho obdivovatelů.

O SETRECH VŠEOBECNĚ

Existuje jen velmi málo písemných dokladů o chovu setrů v období do konce 18. století. Jisté je, že na irském venkově bylo již v té době několik dobrých psinců (dnes chovných stanic), které se jejich chovu věnovaly. První zmínky o setrech najdeme v podobě různých vyobrazení. Například na tapiserii z Bayeaux z 11. století jsou zachyceni dva menší psi podobní setrům, dovezení z Anglie při návštěvě Williama Normanského. Tito psi byli součástí darů, které si mezi sebou vyměňovali tehdejší vládci. Dary v podobě loveckých psů a často i koní se opakovaly po celá staletí, a lze tedy předpokládat, že mezi chovy loveckých psů stejných typů byl jistý kontakt, a že docházelo k různým výměnám.

Ve Walesu se traduje, že již před 10. stoletím Clan z Ivoru přijel ze Španělska do Anglie se španělskými stavěcími psy, kteří

měli stejné nebo více méně podobné osrstění jako psi přivázení ze Španělska do Irska. Francouzi míní, že nejstarší plemeno stavěcích psů se k nim dostalo z Anglie ve 14. století. Byl to bílý pes se skvrnami na hrudi a dlouhým osrstěným prutem. V 19. století bylo toto plemeno obnoveno a svojí podobou připomínalo těžší formu červenobílého irského setra, který v té době žil v Irsku.

ZBARVENÍ NEBYLO ROZHODUJÍCÍ

Je zřejmé, že zbarvení srsti nebylo zprvu u setrů vnímáno jako rozhodující a významné, takže bylo možné narazit na různé barevné varianty. Na portrétu Sira Nicholase Bacona z roku 1625 je vyobrazen jeho bílý stavěcí pes s červenohnědými skvrnami, který byl popsán jako červenobílý setr. Na dalších obrazech z let 1635 a 1776 jsou rovněž zachyceni červenobílí

Červenobílí irští setři na historickém obraze.

Zdroj: internet

setři. Naproti tomu v Dublinu v roce 1698 byli černí a bílí setři popisováni jako „angličtí španielové“.

Až do počátku 17. století, ověřeno podle obrazů z anglické národní galerie, používala šlechta k lovu na tetřivky psy podobné „malým španielům“. Byli červenobílého, bíločerveného a jednobarevného rázu a používalo se pro ně označení psi líhaví (před

Další historická vyobrazení.
Zdroj: internet

vyhledanou zvěř – hlavně koroptvemi a tetřívky – ulehli a leželi tak dlouho, dokud přes ně lovci nepřehodili síť). Tito psi jsou s největší pravděpodobností předky setrů.

Mezi první psané záznamy o setrech lze zařadit písemnosti rodiny Mahonů z Galway a Mayo. Záznamy pokrývají období let 1760–1840 a uvádí se v nich, že mezi mnoha loveckými rodinnými psy, vzácně jednobarevnými, silně „ocasatými“ a všeobecně většími, byli i psi červenobílí.

Zavedení palných zbraní pro lov pernaté zvěře v druhé polovině 18. století si vyžádalo rychlé a vytrvalé psy. Proto se v Irsku v té době začalo množství farmářských rodin soustřeďovat na využívání červenobílého setra, který byl cíleným chovem povýšen na vrchol dokonalosti. Traduje se, že irští chovatelé se více zaměřili na setry než na pointery a křepeláky, protože setři se lépe přizpůsobili tamní krajině.

DALŠÍ HISTORICKÉ ZMÍNKY

Chovatel setrů Sir Benet, vévoda z Grange, se ve svých vzpomínkách z první poloviny 19. století zmiňuje o tom, že v roce 1835 vlastnil světlečervenou fenku Coru, kterou kryl světlečerveným psem svého přítele kapitána Vaughana. Potomstvo z tohoto spojení bylo červenobílé, velké a svalnaté. Tento chovatel hovoří o liniích setrů „O’Konor“ (později irský červenobílý setr) a „O’Keefe“ (později irský červený setr). Sám věnoval velkou pozornost udržení čistého plemene a preferoval červenobílé jedince před jednobarevnými, neboť tvrdil, že jednobarevný červený pes je sice vzácnější, ale je těžší ho vycvičit než psa červenobílého.

Další reference na irské červenobílé setry lze nalézt v dílech Maxwella (1833) a Youatta (1847), kteří uváděli, že „strakaté“ zbarvení setrů bylo v Irsku vcelku běžné již po roce 1800. Významný chovatelem irských setrů byl v letech 1835–1865 John King z Ballylinu, který písemně zaznamenal první pokusy o uspořádání výstav těchto psů v Irsku. Popsal hlavně přehlíd-

ky v Rotunda Gardens v Dublinu v roce 1863, na kterých vystavovalo červenobílé setry více chovatelů. Existuje dostatek důkazů o tom, že původní irský setr byl červenobílý a že mahagonově červená barva byla vzácnější.

Důvodem k chovu psů různých plemen byly v té době pouze lovecké kvality. Je tedy zřejmé, že pokud se objevil vynikající červený pes a mimořádně kvalitní červenobílá fena, bylo nanejvýš žádoucí spojit je kvůli potomstvu s potenciálně výbornými loveckými vlastnostmi.

Sir Cecil Moore popsál, že i u nejlepších červených irských setrů se někdy objevuje bílá skvrna na hrudi, tlapách nebo na krku. Jeho nejlepší pes, slavný irský setr Palmerstown, měl pod krkem úzký bílý pruh, který se pravidelně vyskytoval i u jeho potomstva. Když v roce 1880 uhynul, byla jeho hlava vypreparována a později se stala majetkem Klubu irských červených setrů v USA.

plemen se však časem obrátila. Zatímco červený irský setr se úspěšně šířil po celé Evropě a také v zámorí, jeho červenobílý příbuzný zůstal izolován v Irsku, a to do té míry, že kynologický svět byl přesvědčen o tom, že plemeno vyhynulo. Byl a dodnes je chován převážně na venkově a vyžíván se hlavně k lovu pernaté zvěře a králíků. Zároveň je dobrým psem hlídačím a výborným pomocníkem při pasení zejména ovcí, ale i skotu.

První zmínky o záchraně a obnovení chovu irského červenobílého setra se datují do období po roce 1920. V roce 1944 byl v zemi původu založen Spolek červenobílého irského setra pro lov i výstavy. Od té doby je červenobílý irčan prezentován na výstavách jako samostatné plemeno. Současný klub, jenž nese název Společnost pro irského červenobílého setra pracovního a výstavního, byl založen v roce 1981 a zasazuje se zejména o prezentaci plemene jak doma v Irsku, tak v zahraničí.

Irský červenobílý setr má v poměru k tělu relativně širokou blavu. Foto Adam Simandel

PŘEDCHŮDCE IRSKÉHO ČERVENÉHO SETRA

Na základě shora uvedeného je zřejmé, že červenobílý irský setr byl vyšlechtěn v Irsku koncem 17. století a je předchůdcem červeného irského setra. Role obou

PLEMENNÝ STANDARD VE ZKRATCE

Irský červenobílý setr je silný, atletický, harmonicky stavěný pes správných proporcí bez znaků hrubosti. I ve standardu se uvádí, že byl vyšlechtěn v Irsku především pro lov, konkrétně pro práci na poli, takže

Typická představitelka plemene, vynikající exteriér. Foto Eva Černobubová

při hodnocení exteriéru na výstavě by toto základní hledisko mělo být bráno v potaz. Má aristokratický vzhled, v pracovním nasazení je přiměřeně temperamentní, odvážný, rozhodný a snadno ovladatelný. Jeho předností jsou vrozené pracovní vlohy. Je učenlivý, má vynikající nos, mírnou přívětivou povahu a proto je výborným pomocníkem lovců.

Hlavu má červenobílý irčan v poměru k tělu poměrně širokou, s klenutou mozkovnou, znatelným stopem a na rozdíl od červeného irčana bez výrazného týlního hrbolu. Nosní partie je hranatá, ostře řezaná. Silné čelisti jsou osazeny rovněž silnými zuby, přičemž ideální je nůžkový skus, ale toleruje se i klešťový. Chybějící zuby standard neřeší. Světla by měla být tmavě oříškové nebo tmavě hnědé barvy. Slechy zavěšené v linii světel přiléhají v celé délce k hlavě.

Středně dlouhý, svalnatý a mírně klenutý krk bez laloku přechází přes vyznačený kohoutek do dobře osvaleného a silného hřbetu. Středně dlouhý prut dosahuje nejdále k patnímu kloubu. Je silný u kořene, směrem ke špičce se zužuje a je nesen v úrovni hřbetu nebo pod ní. Na hluboký hrudník s klenutými žebry navazuje ploché břicho a vtažené slabiny. Hrudní i pánevní končetiny jsou silné, dobře osvalené a správně zaúhlené, zakončené silnými tlapami s klenutými, pevně sevřenými prsty.

Irský červenobílý setr se v pohybu vyznačuje harmonickým, dlouhým, prostorným a zároveň lehkým klusem, při kterém nese hlavu vysoko. Pravidelné a mohutné impulsy pro dynamický pohyb vycházejí ze

zádi. Při pohledu zřepředu i zezadu se končetiny pohybují souměrně v ose.

Srst má červenobílý irčan dlouhou, rovnou a hedvábnou, na zadní straně hrudních a pánevních končetin tvoří praporece, na vnější straně slechů závěsy a na prutu vlajku. Lehké zvlnění praporců je přípustné. Dlouhá srst vyrůstá ještě na spodní straně hrudníku, na ostatních partiích těla je krátká a rovná, bez kudrlin.

Typické zbarvení tvoří bílý základ s jasně ohraničenými plotnami. Bílá a červená mají být co nejzářivější. V obličejové partii, na tlapách, na předních běžích do výše loktů a na zadních běžích do výše hlezen je přípustné stříkání, nikoli však promísení červené a bílé srsti (tzv. bělouš). Stříkání na jiných partiích těla je značně nežádoucí a na výstavách je považováno za vylučující vadu.

Standardem stanovená výška psů v kohoutku je 62–66 cm, feny jsou o něco menší (57–61 cm).

POROVNÁNÍ OBOU IRČANŮ

Pokud bychom chtěli oba irčany porovnat, dospějeme k závěru, že se dosti liší v typu. Červený irský setr je velmi elegantní, líbivější a rychlejší v poli. Červenobílý je poněkud méně temperamentní a někdy se uvádí, že není tak rychlý. Oč je ale pomalejší, o to lépe se ovládá. Zkušený drezéři, jimž prošli rukama oba irčani, se shodují, že irský červenobílý setr se cvičí lépe. Je důslednější a má větší výdrž, což se cení. Můžeme tedy říci, že vedle sebe existují dva odlišné typy irského setra, jeden červený a druhý červenobílý a každý má své

charakteristické rysy a vlastnosti. Jedno je však rozhodně spojuje: oceňovaná schopnost vyhledávat a vystavovat pernatou zvěř ve vysokém tempu a s maximálním nasazením a vášní pro lov.

V dnešní době existují „pracovní chovy“ irského červenobílého setra v Irsku a jeho „výstavní chovy“ v Anglii. Tyto dva státy zásadně ovlivňují svými odchovy rozšíření plemene v kontinentální Evropě. Je třeba zmínit, že s ohledem na počty irských červenobílých setrů ve světě i u nás je plemeno považováno za ohrožené. To je i nejspíš důvod k tomu, že jako jediné plemeno ohařů má standardem povolený kromě nůžkového skusu též skus klešťový a toleruje se i chudozubost. Červenobílí irští setři ve světě, ale i u nás, trpí hlavně absencí zubů nedůležitých pro život a v menší míře i bázlivostí, která je však vylučuje z používání v lovecké praxi. Je tedy na zvážení našich klubů chovatelů, jestli by nebylo vhodné zavést před zařazením jedinců do chovu provádění testů na vrozené zdravotní problémy.

LOVECKÉ I JINÉ VYUŽITÍ

Současná špatná situace s drobnou zvěří vede mnoho majitelů červenobílých irčanů k tomu, že se zaměřují převážně na prezentaci svých psů na výstavách. Se zástupci tohoto plemene se pravidelně setkáváme na klubových výstavách Českého pointer a setter klubu a Moravskoslezského klubu

Foto Adam Simandel

Přestože je červenobílý irčan náruživý lovec, je dobře ovladatelný. Foto Adam Simandel

anglických ohařů (byť v porovnání s ostatními setry v mnohem menších počtech) a samozřejmě na národních a mezinárodních výstavách. Mnohdy se bohužel stává, že rozhodčí pro exteriér se staví k červenobílým irčanům poněkud zdrženlivě, což může pramenit z nejistoty způsobené menší znalostí plemene.

V Irsku existuje několik „trialových chovů“, které produkují špičkové jedince pro daleké polní hledání a své odchovy prezentují na soutěžích typu Field Trial (FT). Příkladem toho, že červenobílí irčani jsou na soutěžích typu FT velmi úspěšní i mimo svoji domovinu, je úspěch psa Exclusive's Quick Boy na mezinárodním FT ve Švýcarsku a Irish Pride Just be United Spots na stejné soutěži v Itálii. Za zmínku stojí opakovaně prokázaná vynikající trialová práce feny červenobílého irského setra Bonny Valiant Hunter, dovezené do České republiky z Rakouska, kterou na soutěžích typu FT vedla Markéta Kohoutová. Tato fena vždy předváděla při dalekém hledání úžasně rychlou, systematickou a nosovou práci s příkladným „manýrem“ na zvěři pernaté. Bonny tak dokázala, že i s takovým talentem pro polní práci se někteří červenobílí irčani rodí. Kéž by podobných jedinců bylo více.

Nejvíce odchovaných štěňat u nás končí jako rodinní společníci, bohužel bez jakékoliv prezentace na veřejnosti. Jako zajímavost lze zmínit, že zástupci plemene jsou po speciálním výcviku využíváni k hledání pachových stop a jako psi záchranářští.

Je potěšitelné, že část štěňat červenobílých irčanů z našich chovů je vedena ke

složení zkoušek z loveckého výkonu a psi jsou následně využíváni v praxi. Lovečtí kynologové, kteří využívají červenobílé irčany, mohou potvrdit, že tito psi při práci na poli a ve vodě vynikají. Mezi našimi vůdci loveckých psů lze nalézt někdejší zaryté vyznavače kontinentálních ohařů, kteří dnes využívají v myslivosti již druhého červenobílého irského setra a o jiném plemeni neuvažují. Jde o nejlepší formu prezentace a podpory červenobílých irčanů.

PERSPEKTIVA

Perspektiva irských červenobílých setrů je u nás poněkud nejistá. Bude záležet na obou našich klubech, zaštiťujících jeho chov, jestli podmínky nastavené pro uvádění jedinců do chovu chov irských červenobílých setrů podpoří, nebo spíše povedou k jeho likvidaci. Jak to dopadne, ukáže čas. Za dvacetiletou historii chovu těchto setrů u nás bylo sice do plemenné knihy zapsáno 355 štěňat (včetně importů), ale zvýšený zájem o rozšíření tohoto bezesporu atraktivního plemene nejspíš nelze očekávat. Jeho obliba patrně zůstane vždy závislá na úzkém okruhu obdivovatelů.

Zpracováno s využitím materiálu, poskytnutého MVDr. Čestmírem Šrámkem, CSc., chovatelem irských červenobílých setrů (chov „z Lukovských lánů“).

země živitelka

23–28/8/2018

České Budějovice

100 let českého zemědělství

VÝSTAVIŠTĚ
ČESKÉ BUDĚJOVICE

země
živitelka

www.zemezivitelka.cz